

ଭାରତରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ଏଥିରେ ଓଡ଼ିଶାର ଭୂମିକା

୧. ଆନ୍ଦୋଳନର ପୃଷ୍ଠଭୂମି :

ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସ୍ଥଗିତ ରହିବା ପରେ ଯଦିଓ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ କିଛିଟା ସ୍ଥାଣୁତା ଆସି ଯାଇଥିଲା ତାହା ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ନ ଥିଲା । ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ନିଜକୁ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନିୟୋଜିତ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଦେଖା ଦେଇଥିଲା ଉଗ୍ର ଜାତୀୟତାବାଦର ଆରମ୍ଭ ଓ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଦମନ ଲୀଳା । ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଆଜାଦ, ଭଗତ ସିଂ, ରାଜଗୁରୁ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସେନଙ୍କ ଭଳି ଦେଶପ୍ରେମୀ ସେମାନଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାଧ୍ୟମରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରି ପକାଇଥିଲେ । ଏହି ଉଗ୍ରଜାତୀୟତାବାଦୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚାଲିଥିଲାବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ସଂଗ୍ରାମରେ କିଛିଟା ସ୍ଥାଣୁତା ଆସିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସାଇମନ କମିଶନ ଗଠନ ଘୋଷଣା ଯୋଗୁଁ ଏହି ସ୍ଥାଣୁତା ଅପସରି ଯାଇ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ପାଇଁ ପଥ ଖୋଲି ଦେଇଥିଲା । ୧୯୧୯ ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ପାଇଁ ୧୯୨୭ରେ ସାର୍ ଜନ୍ ସାଇମନଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଏକ କମିଶନ୍ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଯେ ଏଥିରେ ଥିବା ସାତ ଜଣ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ହେଲେ ଭାରତୀୟ ସଦସ୍ୟ ନ ଥିଲେ । ଏହା ସମସ୍ତ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଅପମାନଜନକ ବୋଧହେଲା । ତେଣୁ ୧୯୨୭ରେ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ମାନ୍ଦ୍ରାସ ଅଧିବେଶନରେ ସାଇମନ୍ କମିଶନ୍‌କୁ ବର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କରାଗଲା । କଂଗ୍ରେସର ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ଓ ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା ସମର୍ଥନ ଜଣାଇ ଥିଲେ । ୧୯୨୮ ଫେବୃଆରୀ ୩ ତାରିଖରେ ଏହି କମିଶନ୍ ମୁମ୍ବାଇରେ ପର୍ଦ୍ଦାପଣ କଲା ମାତ୍ରେ ‘ସାଇମନ୍ ଫେରିଯାଅ’ ଧ୍ୱନି ସହିତ ଭାରତୀୟମାନେ କମିଶନର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ କଲା ପତାକା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ସହରମାନଙ୍କରେ ହରତାଳ

ପାଳନ କରିଥିଲେ । କମିଶନ୍ ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରତିବାଦ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ସଂଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଶୋଭାଯାତ୍ରାକାରୀମାନେ ପୋଲିସ୍ ଲାଠିମାଡ଼ର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ନୌଠାରେ ଜବାହରଲାଲ୍ ନେହେରୁ ଓ ଗୋବିନ୍ଦ ବଲ୍ଲଭ ପନ୍ଥ ପୋଲିସ୍ ଲାଠିମାଡ଼ର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ । ଲାହୋରଠାରେ ‘ପଞ୍ଜାବ କେଶରୀ’ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ଲାଲା ଲାଜପତ ରାୟ ୧୯୨୮ ଅକ୍ଟୋବର ୩୦ରେ

(ଲାଲା ଲାଜପତ୍ ରାୟ)

ସାଇମନ୍ କମିଶନ୍ ବିରୋଧୀ ଶୋଭାଯାତ୍ରାର ନେତୃତ୍ୱ ନେଉଥିବାବେଳେ ପୋଲିସ୍ ଲାଠି ପ୍ରହାର ଦ୍ୱାରା ଛାତିରେ ଗଭୀରଭାବେ ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ୧୯୨୮ ନଭେମ୍ବର ୧୭ରେ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିଥିଲେ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

୧୯୧୯ ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନର ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ଥିଲା ?

ସାଇମନ୍ କମିଶନ ବିପକ୍ଷରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ଜନ ଅସନ୍ତୋଷ ହେତୁ ଦେଶବାସୀ ଆଉ ଏକ ଗଣ ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଇଁ ମାନସିକ ସ୍ତରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରମାଣିତ

କରିଦେଲା । ୧୯୨୯ରେ ଲାହୋରଠାରେ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନ ‘ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରାଜ’ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁମୋଦନ କଲା । ଏଠାରେ ସେ ଘୋଷଣା କଲେ ଯେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ଭାରତର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ୧୯୨୯ ଡିସେମ୍ବର ୩୧ରେ ରାବି ନଦୀ କୂଳରେ ଜବାହରଲାଲ ସ୍ୱାଧୀନତାର ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରିଥିଲେ । ୧୯୩୦ ଜାନୁୟାରୀ ୨୬କୁ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସ ରୂପେ ପାଳନ କରିବା ପାଇଁ ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ଏହି ଅଧିବେଶନରେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହେଲା ।

ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ୧୧ ଦିନୀ ସମ୍ବଳିତ ଶାସନ ସଂସ୍କାରର ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ଆଗରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ସେ ସମସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ ନ କଲେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିବେ ବୋଲି ବଡ଼ଲାଟ ଲର୍ଡ ଇଉଜିନଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଲେ । ମାତ୍ର ଲର୍ଡ ଇଉଜିନ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କରି ନ ଥିଲେ । ଫଳରେ ୧୯୩୦ ମସିହାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଡାକରା ଦେଲେ ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ଆରମ୍ଭ :

୧୯୩୦ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୨ ତାରିଖରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ଦିନ ସେ ସାବରମତୀ ଆଶ୍ରମଠାରୁ ବାହାରି ୨୪୧ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗୁଜରାଟର ଦାଣ୍ଡିନାମକ ସ୍ଥାନକୁ ୬୮ ଜଣ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀଙ୍କ ସହ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ କରିବାପାଇଁ ଯାତ୍ରାକଲେ । ଏହି ଯାତ୍ରାପଥର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ପୁରୁଷ ମହିଳା ନିର୍ବିଶେଷରେ ଅନେକ ନେତା ଓ ସାଧାରଣ ଜନତା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକ ତାଙ୍କ ଯାତ୍ରାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସାବରମତୀ ଠାରୁ ଦାଣ୍ଡି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାତ୍ରା ଐତିହାସିକ “ଦାଣ୍ଡିଯାତ୍ରା” ଭାବରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ୧୯୩୦ ଏପ୍ରିଲ ୬ ତାରିଖ ସକାଳେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଲୁଣ ମାରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦାଣ୍ଡି ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରେ ମୁଠାଏ ବାଲି ଉଠାଇଲେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରଚଳିତ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ ହେଲା

(ଦାଣ୍ଡିଯାତ୍ରା)

ଏବଂ ସମଗ୍ର ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ସଂକେତ ପ୍ରଦାନ କଲା ।

ଆନ୍ଦୋଳନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ :

୧୯୩୦ ଏପ୍ରିଲ ୯ ତାରିଖରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ସେଥିରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା ।

୧. ଲବଣ ଆଇନ୍ ଭଙ୍ଗ କରି ଲବଣ ତିଆରି କରାଯିବ ।
୨. ମଦ ଦୋକାନ, ଅଫିମ ବିକ୍ରୟ ସ୍ଥାନ ଓ ବିଦେଶୀ ଲୁଗା ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦୋକାନ ଆଗରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରାଯିବ ।
୩. ଯୁବକ ଠାରୁ ବୃଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ଚରଖାରେ ସୂତା କାଟିବେ ।
୪. ବିଦେଶୀ ଲୁଗାରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରାଯିବ ।
୫. ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ବର୍ଜନ କରାଯିବ ।
୬. ଛାତ୍ରମାନେ ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବେ, ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଚାକିରିରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେବେ ଏବଂ ଓକିଲମାନେ ଆଇନ ବ୍ୟବସାୟ ତ୍ୟାଗ କରିବେ ।
୭. ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରାଜ ଲାଭ କରିବାପାଇଁ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାତ୍ମକ ପଦ୍ଧାରେ ସମ୍ପାଦିତ ହେବ ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ବିସ୍ତାର :

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଆହ୍ୱାନ ମନ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କଲା । ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ବ୍ୟାପିବାରେ ଲାଗିଲା । କର୍ଣ୍ଣାଟକ, ଗୁଜୁରାଟ, ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ, ମାଡ୍ରାସ, ବମ୍ବେ ଆଦି ସ୍ଥାନରେ ଲୋକମାନେ ସରକାରୀ ଟିକସ ଦେବାଲାଗି ମନା କରି ଦେଲେ । ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଜନତା ଜଙ୍ଗଲ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ କଲେ । ଦେଶର ସବୁଆଡ଼େ ଲୋକମାନେ ଚୌକିଦାରୀ କର ଦେବା ପାଇଁ ମନାକଲେ । ବଙ୍ଗ, ବିହାର ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଦେଶୀ ବସ୍ତ୍ର ବର୍ଜନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଫଳ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଉଛି ଯେ ଏଥିରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ମହିଳା ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ । ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ, ବିଜୟଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଣ୍ଡିତ ପ୍ରଭୃତି ନାରୀ ନେତ୍ରୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଅନେକ ମହିଳା ପୁରୁଷଙ୍କ ସହିତ କାନ୍ଧିଙ୍କୁ କାନ୍ଧ ମିଳାଇ ବ୍ରିଟିଶ ଲାଠିର ସାମନା କରିଥିଲେ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ସୁଦୂର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶକୁ ବ୍ୟାପିଯାଇଥିଲା । ସେଠାରେ ‘ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ’ ଭାବେ ପରିଚିତ ଖାନ୍ ଅବଦୁଲ ଗଫର ଖାନ୍ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଗଠିତ ହୋଇଥିବା ‘ଖୁଦାଇ ଖୁଦମତଗାର’ ସାହାଯ୍ୟରେ

(ଖାନ୍ ଅବଦୁଲ ଗଫର ଖାନ୍)

ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ସେହିପରି ନାଗାଲାଣ୍ଡର ରାଣୀ ଚୌଦିଲିଉଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ମଣିପୁରୀ ଓ ନାଗାମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ

ଦେଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ରାଣୀଙ୍କୁ ୧୯୩୨ ରୁ ୧୯୪୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସାମରେ କାରାରୁଦ୍ଧ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଦୁମ ପାଇଁ କାମ

ଖାନ୍ ଅବଦୁଲ ଗଫର ଖାନ୍ ‘ସୀମାନ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ’ ଭାବେ ପରିଚିତ ହେବାର ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପାଦନ କର ।

ଆନ୍ଦୋଳନ ଦମନ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ :

ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର କଠୋର ପଦକ୍ଷେପମାନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ନିରାହ ଜନତା ଉପରେ ଗୁଳି ବର୍ଷଣ ଓ ଲାଠିଚାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ, ସୁଭାଷ ବୋଷ, ନେହେରୁ ପ୍ରଭୃତି ନେତାମାନଙ୍କ ସମେତ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଙ୍କୁ ଗିରଫ କରାଗଲା । ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଉପରେ କଟକଣା ଜାରି କରାଗଲା । କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ସରକାର ବେଆଇନ ଘୋଷଣା କଲେ । ଇଂରେଜ ସରକାର ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ ସବୁ ପ୍ରକାର ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରି ମଧ୍ୟ ସଫଳ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅବସାନ ପାଇଁ ବ୍ରିଟିଶ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟଗ୍ର ଥିଲା । ତେଣୁ ଦମନମୂଳକ ପଦ୍ଧତି ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆପୋଷ ଆଲୋଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଶାନ୍ତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଚେଷ୍ଟା କଲେ ।

ଫଳାଫଳ :

ପ୍ରଥମ ଗୋଲଟେବୁଲ୍ ବୈଠକ :

ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଆନ୍ଦୋଳନ ଦମନ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ବଡ଼ଲାଟଙ୍କର ହୃଦବୋଧ ହେଲା । ଭାରତ ସମସ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ୧୯୩୦ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ ଗୋଲଟେବୁଲ୍ ବୈଠକ ଡକାଇଲେ କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ କଂଗ୍ରେସ ଯୋଗ ନଦେବାରୁ ଏହା ବିଫଳ ହୋଇଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଯୋଗଦାନ ବିନା କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଆଲୋଚନା ସଫଳ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ଇଂରେଜ ସରକାର ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସମେତ ଅନ୍ୟ ତୁଙ୍ଗ

ନେତାମାନଙ୍କୁ ୧୯୩୧ ମସିହା ଜାନୁୟାରୀ ମାସରେ କାରାଗାରରୁ ମୁକ୍ତ କରିଦେଲେ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ପ୍ରଥମ ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକରେ କଂଗ୍ରେସ ଯୋଗ ନ ଦେବାର କାରଣ ଗୁଡ଼ିକର ସମୀକ୍ଷା କର ।

ଗାନ୍ଧୀ-ଇରଞ୍ଜନ ରୁକ୍ତି :

କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ଏକ ବୁଝାମଣା କରିବା ପାଇଁ ଇଂରେଜ ସରକାର ଏକ ପ୍ରକାର ବାଧ୍ୟହେଲେ । ସେହି ସମୟର ବଡ଼ଲାଟ ଲର୍ଡ଼ ଇରଞ୍ଜନଙ୍କ ସହ ଦୀର୍ଘ ଆଲୋଚନା ପରେ, ୧୯୩୧ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖରେ ଗାନ୍ଧୀ-ଇରଞ୍ଜନ ରୁକ୍ତି ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ରୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ସମସ୍ତ ଦମନ ମୂଳକ ଆଇନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିଥିଲେ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ

(ଗାନ୍ଧୀ ଓ ଇରଞ୍ଜନଙ୍କ ମିଳିତ ଚିତ୍ର)

କରିଥିଲେ; ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ବାଜ୍ୟାପ୍ର ହୋଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି ଫେରସ୍ତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେଇଥିବା କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପ୍ରତି କୋହଳ ନୀତି ଗ୍ରହଣ କଲେ; ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକର ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ ନିଜ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଲୁଣ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାର ଅଧିକାର ଦେଲେ ଏବଂ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସୁଗତି ରଖିବା ପାଇଁ ତଥା ଦ୍ଵିତୀୟ ଗୋଲ ଟେବୁଲ ବୈଠକରେ ଯୋଗ ଦେବା ନିମିତ୍ତ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କଲା ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକ :

୧୯୩୧ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୭ ତାରିଖରୁ ଡିସେମ୍ବର ୧ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲଣ୍ଡନରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ଗୋଲ ଟେବୁଲ ବୈଠକ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । କଂଗ୍ରେସର ଏକ ମାତ୍ର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ବୈଠକରେ ଅଧିକାରୀ କରିଥିଲେ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରାମସେ ମାକଡୋନାଲଡ଼ । ଉଇନ୍‌ଷ୍ଟନ୍ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଏହି ବୈଠକରେ ‘ଅର୍ଦ୍ଧନଗ୍ନ ଫକୀର’ ଭାବରେ ଆକ୍ଷେପ କରିଥିଲେ । ସମ୍ରାଟ ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଧମକାଇଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ସରକାରଙ୍କୁ ସହଯୋଗ ନ କଲେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ମେସିନ୍‌ଗନ୍ ଓ ବୋମାରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେବେ । ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ନିର୍ଭୀକ ଭାବରେ କହିଥିଲେ ଯେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଇଂରେଜଙ୍କର ବୋମା ଫୋଟକା ତୁଲ୍ୟ । ଭାରତୀୟଙ୍କର ଦାବିକୁ ଏହି ବୈଠକରେ ଉପେକ୍ଷା କରାଯାଇ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ ଓ ହରିଜନ ଆଦିଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା । ଏହାର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ଭେଦଭାବ ନୀତି ପ୍ରୟୋଗ କରି ଭାରତୀୟଙ୍କ ଏକତାକୁ ଭଙ୍ଗ କରିବା ଓ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା । ମାନସିକ ଗୁନିରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ଗାନ୍ଧିଜୀ ୧୯୩୧ ଡିସେମ୍ବର ୨୮ରେ ଭାରତକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ ।

ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ପୁନରାରମ୍ଭ :

ଲର୍ଡ଼ ଇରଞ୍ଜନଙ୍କ ପରେ ୧୯୩୧ ଏପ୍ରିଲରେ ଲର୍ଡ଼ ଡ୍ଵିଲିଙ୍ଗ୍‌ଟନ୍ ଭାରତର ଭାଇସରାୟ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଗାନ୍ଧି-ଇରଞ୍ଜନ ରୁକ୍ତିର କେତେକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଉପେକ୍ଷା କଲେ ଏବଂ ଭାରତର ସ୍ଵାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତି କଠୋର ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କଲେ । ଦମନମୂଳକ ଅଧିଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବା ପାଇଁ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵରାଜ ହାସଲ ଦିଗରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବାପାଇଁ କଂଗ୍ରେସକୁ ଅନୁମତି ଦେବାକୁ ଭାରତ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଅନୁରୋଧକୁ ଡ୍ଵିଲିଙ୍ଗ୍‌ଟନ୍ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ । ଫଳରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ପୁନଶ୍ଚ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସମେତ କଂଗ୍ରେସର ବହୁ ନେତା ଇଂରେଜ

ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କାରାରୁଦ୍ଧ ହେଲେ । କାରାଗାର ଗୁଡ଼ିକରେ ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅମାନୁଷିକ ଅତ୍ୟାଚାର କରାଗଲା । ହିଂସାମୁକ କାର୍ଯ୍ୟର ଆଶଙ୍କା କରି ଗାନ୍ଧିଜୀ ସାମୁହିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିବର୍ତ୍ତେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଇଁ ଆହ୍ଵାନ ଦେଲେ । ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଅହିଂସା ଉପାୟରେ ସରକାରଙ୍କ ଦମନମୂଳକ ଅଧାଦେଶକୁ ଅମାନ୍ୟ କଲେ । ସରକାର କଂଗ୍ରେସ ଓ ଏହାର ସହଯୋଗୀ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ବେଆଇନ୍ ଘୋଷଣା କଲେ । ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନଙ୍କୁ ଲାଠି ପ୍ରହାର କରି କଠୋର ଶାସ୍ତି ଦେଲେ, ସମ୍ଭାଦପତ୍ରର ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂକୁଚିତ କଲେ ଏବଂ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଫଟୋଚିତ୍ର ଛାପିବା ନିଷିଦ୍ଧ କଲେ । ଏହି ସମୟରେ ୧୯୩୨ ଅଗଷ୍ଟରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରାମ୍‌ସେ ମାକଡୋନାଲଡ୍ ଦଳିତ ବା ହରିଜନ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ପୃଥକ୍ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଘୋଷଣା କଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହାକୁ ଭାରତର ଏକତା ଓ ଜାତୀୟତାବାଦ ତଥା ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ନିବାରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରତି କୁଠାରାଘାତ ବୋଲି ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟାହାର ଦାବି କଲେ । ଏହି ଦାବି ପୂରଣ ପାଇଁ ସେ ପୁନାର ଯେରାଭାଡ଼ା କାରାଗାରରେ ୧୯୩୨ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦ରୁ ଆମରଣ ଅନଶନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସରକାର ‘ପୁନା ରୁକ୍ତି’ ଅନୁଯାୟୀ ଦଳିତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପୃଥକ୍ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତ୍ୟାହାର କଲେ ଏବଂ ପ୍ରାଦେଶିକ ଓ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ସ୍ଥାନ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି କଲେ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଜାରି ରଖୁଥିଲେ ।

ତୃତୀୟ ଗୋଲଟେବୁଲ୍ ବୈଠକ :

୧୯୩୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୧୭ ରୁ ଡିସେମ୍ବର ୨୪ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ତୃତୀୟ ଗୋଲ ଟେବୁଲ୍ ବୈଠକ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲୁରହିଥିବାରୁ ଏହି ବୈଠକକୁ କଂଗ୍ରେସ ବର୍ଜନ କରିଥିଲା । ବୈଠକ ଶେଷରେ ସାଇମନ କମିଶନର ସୁପାରିସ ଭିତ୍ତିରେ ଭାରତର ଶାସନ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏକ ନୂତନ ସମ୍ବିଧାନର ରୂପରେଖ ସମ୍ବଳିତ ଶ୍ଵେତ ପତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା

ଓ ଏହା ଆଲୋଚନା ନିମନ୍ତେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟକୁ ପଠାଗଲା । ୧୯୩୫ ଅଗଷ୍ଟ ୨ ତାରିଖରେ ଏହା ଗୃହୀତ ହୋଇ ‘ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନ ୧୯୩୫’ ଭାବେ ନାମିତ ହେଲା ।

ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ସମାପ୍ତି :

୧୯୩୩ ମେ ମାସରେ ହରିଜନ ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେବାପାଇଁ ଏବଂ ନିଜର ଓ ସହଯୋଗୀମାନଙ୍କର ମନର ଶୁଦ୍ଧିକରଣ ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏକୋଇଶ ଦିନିଆ ଅନଶନର ଘୋଷଣା କଲେ । ସରକାର ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ କାରାଗାରରୁ ମୁକ୍ତ କରିଦେଲେ । ଦୀର୍ଘଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସରକାରଙ୍କ ଦମନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ଚାଲୁ ରଖୁଥିବା ଆନ୍ଦୋଳନର ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନଙ୍କ ଉତ୍ସାହକୁ ବଜାୟ ରଖିବାର କାଠିନ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ କରି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସ୍ଥଗିତ ରଖିବା ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ କଂଗ୍ରେସକୁ ସୁପାରିସ କଲେ । ୧୯୩୩ ମେ ମାସରେ ସ୍ଥଗିତ ରଖାଯାଇଥିବା ଦ୍ଵିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ୧୯୩୪ ଏପ୍ରିଲରେ ଔପଚାରିକ ଭାବେ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ ହେଲା ।

ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଭାରତରେ ଇଂରେଜ ଶାସନ ବିରୋଧରେ ଏକ ତୀବ୍ର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କରିବା ଦିଗରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲା । ଯଦିଓ କଂଗ୍ରେସର ଲକ୍ଷ୍ୟ ‘ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵରାଜ’ ପୂରଣ ହୋଇ ପାରି ନ ଥିଲା, ତଥାପି ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଜାତୀୟ ସଂଗ୍ରାମରେ ନୂତନ ଉନ୍ମାଦନା ଭରିଦେଇଥିଲା ।

ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଓଡ଼ିଶାର ଭୂମିକା :

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଦାଣ୍ଡି ଯାତ୍ରାର ପ୍ରତିଧ୍ଵନି ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ଶୁଣାଯାଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ଏକ ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳ ହୋଇଥିବାରୁ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଦ୍ଵାରା ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୩୦ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୬ ରେ ବାଲେଶ୍ଵରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ କଂଗ୍ରେସର ଉତ୍କଳ ପ୍ରାଦେଶିକ କମିଟିର ସଭାରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା ଏବଂ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀଙ୍କୁ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃତ୍ଵ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଜଞ୍ଜୁଡ଼ି, କାକଟପୁର,

ଗଞ୍ଜାମ ଆଦି ସ୍ଥାନରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିଶେଷ ଭାବରେ ସକ୍ରିୟ ହୋଇଥିଲା । ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନେ ଲୌହ ସ୍ତମ୍ଭ ବାହିନୀ, ପତିତ ବାହିନୀ, ଗଞ୍ଜା ବାହିନୀ, ସମ୍ବଲପୁର ବାହିନୀ ଆଦି ବିଭିନ୍ନ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଗୁଜୁରାଟର ଦାଣ୍ଡି ପରେ ଓଡ଼ିଶାର ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯେଉଁଦିନ ଦାଣ୍ଡି ଠାରେ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ କରିଥିଲେ ସେହିଦିନ ଓଡ଼ିଶାରେ ୨୧ ଜଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ ଓ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର ଦାସଙ୍କ ନେତୃତ୍ଵରେ କଟକ ସ୍ଵରାଜ ଆଶ୍ରମରୁ ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ଅଭିଯୁକ୍ତେ ପଦଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଏପ୍ରିଲ ୮ ତାରିଖରେ ଚାନ୍ଦୋଳଠାରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀଙ୍କୁ ନିଷେଧକାରୀ ଆଦେଶ ଅମାନ୍ୟ କରିଥିବା ଅଭିଯୋଗରେ ଗିରଫ କରାଯିବାରୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର ପଦଯାତ୍ରା ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଙ୍କର ନେତୃତ୍ଵ ନେଲେ ଏବଂ ସେମାନେ ୧୯୩୦ ଏପ୍ରିଲ ୧୨ରେ ଇଞ୍ଚୁଡ଼ିରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ରମାଦେବୀ, ମାଳତୀ ଦେବୀ, କୋକିଳା ଦେବୀ, ଜାହ୍ନବୀ ଦେବୀ ଓ ସୁଭଦ୍ରା ମହତାବ ଆଦି ନାରୀ ନେତ୍ରୀମାନେ

(ରମା ଦେବୀ)

ଇଞ୍ଚୁଡ଼ିରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ । ଏପ୍ରିଲ ୧୩ ତାରିଖରେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ଠାରେ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ କଲେ । ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର ଓ ତାଙ୍କର ୭ ଜଣ କର୍ମୀ ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ । ଏପ୍ରିଲ ୨୦ରେ ରମାଦେବୀ ଓ ମାଳତୀ ଦେବୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ଵରେ ବହୁ ନାରୀ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ କଲେ । ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ହୋଇଯାଇଥିଲା ଦ୍ଵିତୀୟ ଦାଣ୍ଡି ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରସାର :

ଇଞ୍ଚୁଡ଼ିରେ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ଓ ଉତ୍ସାହ ଦେଇଥିଲା । ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ପରେ ସାର୍ଥୀ, ଜମକୁଣ୍ଡା, ଲରମ୍, ରୁଡ଼ାମଣି, ବିଦେହୀପୁର ଆଦି ସ୍ଥାନରେ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ କରାଯାଇଥିଲା । ସାର୍ଥୀଠାରେ ମଥୁରା ମୋହନ ବେହେରା, କରୁଣାକର ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଓ ନୀଳାୟନ ଦାସଙ୍କ ସମେତ ଅନେକ ସଂଖ୍ୟକ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ ।

କୁଜଙ୍ଗଠାରେ ୧୯୩୦ ମେ ୮ ତାରିଖ ଦିନ ନାରାୟଣ ବୀରବର ସାମନ୍ତ, ରମାଦେବୀ ଓ ମାଳତୀ ଦେବୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ଵରେ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । କୁଜଙ୍ଗର ରାଣୀ ଭାଗ୍ୟବତୀ ପାଟମହାଦେଈ ଏହି ସତ୍ୟାଗ୍ରହରେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ । ପାରାଦ୍ଵୀପ, ଏରସମା, ଗଡୁଆ, ବରଡ଼ିଆ, କାଳିଘାଟ ଆଦି ସ୍ଥାନରେ ଲୋକମାନେ ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ କରିଥିଲେ । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ରଥଙ୍କର ନେତୃତ୍ଵରେ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । କାକଟପୁର, ଅସ୍ତରଙ୍ଗ, ଖଣ୍ଡସାହି, କୁହୁଡ଼ି, ଲାଟରା ଆଦି ସ୍ଥାନରେ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀମାନେ ସକ୍ରିୟ ଥିଲେ । ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଶ୍ଵନାଥ ଦାସ, ନିରଞ୍ଜନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଶଶିଭୂଷଣ ରଥ, ଦିବାକର ପଟ୍ଟନାୟକ, ସରଳାଦେବୀ ଓ ମାଳତୀ ଦେବୀ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପରିଚାଳନା କରିଥିଲେ । ଗଞ୍ଜା, ହୁମା, ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର, ପଲ୍ଲାନନ୍ଦ ଆଦି ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳୀ ହୋଇଥିଲା । ନିରଞ୍ଜନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ସରଳା ଦେବୀ ଆଦି ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ନ ଥିଲା ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ :

ଲବଣ ଆଇନ ଭଙ୍ଗ ବ୍ୟତୀତ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟରେ ସାମାଜିକ ବାସନ୍ଦ, ବିଦେଶୀ ବସ୍ତ୍ର ବର୍ଜନ, ଚୌକିଦାରୀ କର ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ନିଶାନିବାରଣ ଥିଲା ପ୍ରଧାନ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ

ସାମାଜିକ ସ୍ତରରେ ବାସନ୍ଦ କରାଯାଇଥିଲା । ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ବାସନ୍ଦ ଏପରି ସଫଳ ହୋଇଥିଲା ଯେ କୌଣସି ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ନିତ୍ୟ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଯଥା ଜାଲେଣି କାଠ, ଚାଉଳ, ଲୁଣ ଆଦି ଜିନିଷ ପାଇ ପାରି ନ ଥିଲେ । ସେହିପରି ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନଙ୍କ ପ୍ରରୋଚନାରେ ଜନସାଧାରଣ ସାମ୍ବାଦିକ ଓ ପୁଲିସମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଇଲେ ନାହିଁ ।

ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ଥିଲା ଚୌକିଦାରୀ କରର ବିରୋଧ । ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି ନିକଟସ୍ଥ ଶ୍ରୀଜଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୌରମୋହନ ଦାସ ଓ ବିଦ୍ୟାଧର ରଥଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ୧୯୩୧ ମେ’ରେ ଏହା ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା । ଚୌକିଦାର ତଥା ଦଫତରୀମାନଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଗୋଲାମୀ ନ କରିବା ପାଇଁ କୁହାଗଲା । ଏଥିରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ କେତେକ ଚୌକିଦାର ଚାକିରିରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦମନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପୋଲିସ୍ କେତେକ ନେତୃ ସ୍ଥାନୀୟ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଙ୍କୁ ଗିରଫ କରିବାପରେ କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତ ଗ୍ରାମବାସୀ ଏକ ପୁଲିସ୍ ବାହିନୀକୁ ମାର୍ଧ୍ୟ କରିବାରୁ ୫୪ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଗିରଫ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେଠାରେ ନେତୃ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ଲୁଟ୍ ସହିତ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଉପରେ ଛ’ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଶାସ୍ତିମୂଳକ କରଭାର ଲଦି ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ସେହିପରି ଓଡ଼ିଶାରେ ନିଶା ନିବାରଣ ଅଭିଯାନ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ଗ୍ରାମରେ ଥିବା ସବୁ ତାଳ ଓ ଖଜୁରୀ ଗଛକୁ କାଟିବାପାଇଁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲେ । ତା’ଛଡ଼ା କଟକରେ ବିଦେଶୀ ମଦଦୋକାନ ଓ ଗାଁ ମାନଙ୍କରେ ଥିବା ତାଡ଼ି ଦୋକାନ ଆଗରେ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଧାରଣା ଦିଆଯାଇ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନିଶା ସେବନରୁ ନିବୃତ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହିପରି ବିକ୍ଷୋଭ କରୁଥିବା ସମୟରେ ରମାଦେବୀ ଓ ସରଳା ଦେବୀଙ୍କୁ ବେତ୍ରାଘାତ ସହନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ସବୁଠାରୁ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା ଥିଲା ନାରୀ ଜାଗରଣ ଓ ବାନର ସେନାର କାର୍ଯ୍ୟ । ବିଦେଶୀ ଲୁଗାଦୋକାନ ଓ ମଦ ଦୋକାନ

ସମ୍ମୁଖରେ ଧାରଣା ଦେବା ଓ ପ୍ରଚାରପତ୍ର ବାଣ୍ଟିବା ପ୍ରଭୃତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାମ ନାରୀମାନେ ଭଲ ଭାବରେ କରି ପାରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ୧୬ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସ୍କ ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ରୂପେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ବାନରସେନା ନାମରେ ପରିଚିତ ଏହି ଛୋଟ ପିଲାମାନଙ୍କ ବାହିନୀ ଲୁଗାଦୋକାନ, ମଦ ଦୋକାନ ଆଗରେ ଧାରଣା ଦେବା ଓ ପ୍ରଚାର ପତ୍ର ବାଣ୍ଟିବା ଆଦି ବହୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପୋଲିସର ବେତ ମାଡ଼ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ବାନର ସେନାଙ୍କ ଭୂମିକା ଅନନ୍ୟ ଥିଲା ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

କଟକରୁ ‘ବିଦ୍ରୋହୀ’ ଓ ବାଲେଶ୍ୱରରୁ ‘ବିପ୍ଳବୀ’ ନାମକ ଦୁଇଟି ବୁଲେଟିନ୍ ଅଣାଯାଇ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟା ଯାଉଥିଲା ।

ଦମନ ଲୀଳା :

ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ସରକାର ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ପ୍ରଶମିତ କରିବା ପାଇଁ ଦମନ ଲୀଳା ଚଳାଇଥିଲେ । ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ, ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ, ରମାଦେବୀ, ନନ୍ଦକିଶୋର ଦାସ, ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ, ଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର, ଯଦୁମଣି ମଙ୍ଗରାଜ, କୃପାସିନ୍ଧୁ ହୋତା, ସରଳା ଦେବୀ, ମାଳତୀ ଦେବୀଙ୍କ ଭଳି ନେତାମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରିଥିଲେ । ‘ସମାଜ’, ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ ଓ ‘ଆଶା’ ଆଦି ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଉପରେ ସରକାର କଟକଣା ଜାରି କଲେ । କଂଗ୍ରେସ ଅଫିସ୍ ଓ ଆଶ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ଖାନତଲାସ କରି ଆନ୍ଦୋଳନ ସମ୍ପର୍କୀୟ କାଗଜପତ୍ର ଜବତ କରିଥିଲେ । ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର ଘୋଷଣା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ୧୯୩୪ ମସିହା ଏପ୍ରିଲରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ବହୁ ସଫଳତା ଲାଭ କରିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଇଂରେଜ ଶାସନର କୁଫଳକୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇବା ସହିତ ଜାତୀୟ ସ୍ତ୍ରୋତରେ ମିଶି ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୱରାଜ ହାସଲ ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥିଲା ।

୧. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୬୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

- (କ) ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଦାଣ୍ଡିଯାତ୍ରା ସଂପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
- (ଖ) ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କ'ଣ ଥିଲା ଏବଂ ଏହା କେବେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିଲା ?
- (ଗ) ଗାନ୍ଧୀ ଇରଉଲ୍ଲନ୍ ଚୁକ୍ତି କେବେ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ଫଳାଫଳ କ'ଣ ଥିଲା ?
- (ଘ) ଇଞ୍ଜୁଡ଼ି ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ସଂପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
- (ଙ) ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଶ୍ରୀଜଙ୍ଗ ଗ୍ରାମରେ ସଂଘଟିତ କରବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କର ।

୨. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୨୦ଟି ଶବ୍ଦରେ ଲେଖ ।

- (କ) ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ କାହିଁକି ସାଇମନ୍ କମିଶନକୁ ବର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥିଲା ?
- (ଖ) ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ୧୯୨୯ ମସିହାର ଲାହୋର ଅଧିବେଶନ କାହିଁକି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ?
- (ଗ) ଗାନ୍ଧିଜୀ କାହିଁକି ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଡାକରା ଦେଲେ ?
- (ଘ) ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର କେବେ ଓ କାହିଁକି ପ୍ରଥମ ଗୋଲ ଟେବୁଲ ବୈଠକ ଡକାଇଥିଲେ ?
- (ଙ) ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ କାହିଁକି ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କଲେ ?
- (ଚ) ଗାନ୍ଧିଜୀ କାହିଁକି ସ୍ଥଗିତ ଥିବା ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ପୁନରାରମ୍ଭ କଲେ ?
- (ଛ) ୧୯୩୩ ମେ' ମାସରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ କାହିଁକି ଏକୋଇଶ ଦିନିଆ ଅନଶନ ଘୋଷଣା କଲେ ?
- (ଜ) ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ କେବେ ସ୍ଥଗିତ ରଖାଗଲା ଏବଂ କେବେ ପ୍ରତ୍ୟାହତ ହେଲା ?
- (ଝ) କୁଜଙ୍ଗଠାରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହରେ କେଉଁମାନେ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ?
- (ଞ) ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ 'ବାନର ସେନା'ର ଭୂମିକା କ'ଣ ଥିଲା ?

୩. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।

- (କ) ସାଇମନ୍ କମିଶନ କାହିଁକି ଭାରତ ଆସିଥିଲେ ?
- (ଖ) ସାଇମନ୍ କମିଶନ କେଉଁଦିନ ଭାରତରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ ?
- (ଗ) ୧୯୨୯ ମସିହାର କେଉଁ ତାରିଖରେ ଲାହୋରଠାରେ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଦ୍ୱିତୀୟ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯାଇଥିଲା ?
- (ଘ) କେଉଁଠାରେ ଜନତା ଜଙ୍ଗଲ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ କରିଥିଲେ ?
- (ଙ) 'ଖୁଦାଇ ଖୁଦ୍‌ମତଗାର'ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା କିଏ ?
- (ଚ) ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକ କେବେଠାରୁ କେବେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ?
- (ଛ) କୁଜଙ୍ଗ ଠାରେ କେବେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ?

- (ଜ) କିଏ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ?
- (ଝ) ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ବିଦେଶୀ ମଦ ଦୋକାନ ଆଗରେ ବିକ୍ଷୋଭ କରି କେଉଁ ଦୁଇ ଜଣ ନାରୀ ନେତ୍ରୀ ବେତ୍ରାଘାତର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ ?
- (ଞ) ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦମନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର କେଉଁ ସମ୍ବାଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ କଟକଣା ଜାରି କରାଯାଇଥିଲା ?
୪. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚାରିଗୋଟି ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତରଟି ବାଛି ତା'ର କ୍ରମିକ ନମ୍ବର ସହିତ ଲେଖ ।
- (କ) ସାଇମନ୍ କମିଶନ୍ ଭାରତର କେଉଁ ସହରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ?
- (i) ଦିଲ୍ଲୀ (ii) ଲାହୋର
- (iii) ମୁମ୍ବାଇ (iv) କୋଲକାତା
- (ଖ) ଲକ୍ଷ୍ନୌଠାରେ ସାଇମନ୍ କମିଶନ୍ ବିରୋଧୀ ଶୋଭାଯାତ୍ରାକାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଏ ପୋଲିସ୍ ଲାଠିମାଡ଼ର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ ?
- (i) ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ (ii) ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ
- (iii) ଲାଲା ଲଜପତ ରାଏ (iv) ଗୋବିନ୍ଦ ବଲ୍ଲଭ ପନ୍ଥ
- (ଗ) ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୋଲ୍ ଟେବୁଲ୍ ବୈଠକରେ କିଏ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା କରିଥିଲେ ?
- (i) ଲର୍ଡ୍ ଇରୱିନ୍ (ii) ରାମସେ ମାକଡୋନାଲ୍ଡ୍
- (iii) ଉଇନ୍ଷ୍ଟନ୍ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ (iv) ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ
- (ଘ) ଦଳିତ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ପୃଥକ୍ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଘୋଷଣା ପ୍ରତ୍ୟାହାର ଦାବିରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ କେବେଠାରୁ ଅନଶନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ?
- (i) ୧୯୩୧ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୭ (ii) ୧୯୩୧ ଡିସେମ୍ବର ୨୮
- (iii) ୧୯୩୨ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦ (iv) ୧୯୩୪ ଅଗଷ୍ଟ ୨
- (ଙ) କେଉଁଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ସଭାରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା ?
- (i) କଟକ (ii) ପୁରୀ (iii) ବାଲେଶ୍ୱର (iv) କାକଟପୁର
୫. ପାଠରେ ଦିଆଯାଇଥିବା “ତୁମପାଇଁ କାମ” ଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଓ ସହଯତାରେ ସମ୍ପାଦନ କର ।

